

Арсен Немцев, студент II курсу бакалаврату
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету "Львівська політехніка"

ЕМОЦІЙНО-ПОЧУТТЄВА РОЛЬ МУЗИЧНОГО ЕТОСУ ТА КАТАРСИСУ В УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ КОЗАЦЬКИХ ПІСНЯХ

У статті висвітлено специфіку структурних особливостей козацьких народних пісень. З'ясовано, що у давніх козацьких піснях прослідковуються етичні лади за системою античних музичних теоретиків Платона та Аристотеля. Акцентовано на семантичних вираженнях, що проявляються через катарсистичне вивільнення. Зокрема, виявлено переплетення оплакувального етичного лідійського ладу з мужнім етичним дорійським ладом, що виражають себе у семантиці. Розкрито поняття катарсису щодо давніх українських народних козацьких пісень.

Ключові слова: козацькі пісні; семантика; етос; катарсис; жанрові особливості; етичні лади.

Лім. 15.

Arsen Nemtsev, Second Year Bachelor Student of the
Educational and Research Institute of Law,
Psychology and Innovative Education,
Lviv Polytechnic National University

EMOTIONAL AND SENSUAL ROLE OF MUSICAL ETHOS AND CATHARSIS IN UKRAINIAN FOLK COSSACK SONG

The article highlights the specifics of the structural features of Cossack folk songs. It has been found that in ancient Cossack songs ethical modes can be traced according to the system of ancient music theorists Plato and Aristotle. The emphasis is placed on semantic expressions that manifest themselves through cathartic release. The concept of catharsis in relation to ancient Ukrainian folk Cossack songs is revealed. In particular, in the Cossack folk song "A shche sontse ne zakhodylo", the author reveals the Lydian ethical system, which, according to Plato and Aristotle, expresses the mournful nature inherent in Cossack songs. This song is also characterised by a combination of two significant verbal expressions with a triple use of the Lydian ethical system, which leads to a cathartic resolution. The intertwining of opposite ethical modes of Lydian and Dorian in the Cossack song "Pushchu konya, oy, na yar, na dolynu" is highlighted, which reveals the emotional and semantic side in the culmination. The cathartic manifestation of suffering is manifested in the fourth verse of this Cossack song. The article describes the ascending leap of the small sextet with the descending tetrachord "Oy, hay maty, oy" which is intertwined with the Lydian ethical modus "hay maty" and turns into the cathartic culmination "zelenenkyi" in the Cossack song "Oy, hay maty, oy hay maty". The emotional intensity enhances the semantic manifestation in the musical presentation. It has been found that in the Cossack song "Oy u luzi, ta y shche pry berezi" the initial phrase in its development accentuates the melody of the minor VI and VII degrees with rises, which is expressed in the cathartic denouement by an ascending movement, and in the descending movement, cancelling these rises, it passes into the Lydian mournful and ethical mode. Elements of catharsis are manifested in the musical and semantic presentation in each subsequent verse. The article emphasises that in the melody of the Cossack song "Oy pushchu ya konychenka", the forschlag on the high notes of the second octave colours the melody with a sensual and emotional mood, and the appearance of the descending Phrygian ethical mode adds to the semantic expression of the feelings of a Cossack who says goodbye to his family. Based on the study of the musical and verbal texts of Cossack folk songs, it is concluded that the method of analysing musical forms and semantic expressions through which ethos and catharsis are manifested is a promising means of understanding the educational and psychological function of Ukrainian folk song tradition.

Keywords: cossack songs; semantics; ethos; catharsis; genre features; ethical modes.

Постановка проблеми. Сучасна соціокультурна ситуація в нашій країні характеризується зростанням національної самосвідомості та інтересом до етнічної культури, зокрема й народнопісенної творчості. Ці тенденції спонукають до поглибленого академічного вивчення пісенної фольклорної традиції у системі української духовної спадщини, однією з найдавніших форм якої є козацькі народні пісні. Твори цього жанру

виникли у XV–XVI ст. з появою козацтва. Вони увібрали в себе тогочасні історичні реалії. Базуючись на основі реальних фактів і явищ, вони передусім витворюють ліричний образ козака – типового представника Запорізької Січі, відтворюють його внутрішній духовний світ, думки і почуття, які були наслідком обставин героїчного козацького життя, передають романтику козацької волі. Вплив козацьких пісень на виховання молоді є особливо актуальним,

оскільки пісня є найяскравішим феноменом народної творчості, що протягом тисячоліть відіграла вагомe суспільне та естетичне значення у житті українців, була засобом збереження етнічної традиції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Учені застосовують порівняльно-історичний метод для виявлення древніх елементів у системі фольклорної спадщини, зокрема в соціально-побутових піснях. Г. Микитів у статті “Художньо-образна парадигма символів в українських козацьких піснях” проаналізував символи, які становлять художньо-образну парадигму українських козацьких пісень, розглянув їх семантико-структурні і стилеві особливості. На думку автора, символи, які утворюють художньо-образні парадигми в українських козацьких піснях, надають їм особливої виразності й емоційності, допомагають розкрити визначні риси української ментальності, пріоритетні цінності українців, особливості етнопсихології [7, 146]. Н. Рудакова у дослідженні “Топос козака в українському героїчному епосі” розглянула специфіку художнього моделювання образу козака, проаналізувала основні мотивно-сюжетні тенденції та поетичні деталі, що складають його художній образ у народній свідомості [11, 264]. Н. Мельник у статті “Народні пісні військової тематики крізь призму категорій трагічного та героїчного” дослідила проблему відображення у козацьких та солдатських піснях народних уявлень про трагічне і героїчне, акцентувавши увагу на трансформації етико-естетичної концепції національного героя. Козацьке трактування смерті, на думку авторки, підпорядковане розумінню військової діяльності як необхідної, продиктованої національними потребами “героїчної” доби, як закономірного результату активного, динамічного життя особистості, свідомо готової до самопожертви [6, 173]. Л. Сфремова у праці “Вояцькі пісні: каталогізація, динаміка жанроутворення, російські та польські впливи” прийшла до висновку, що козацькі пісні є одним із найменш вивчених і суперечливих щодо своєї класифікації масивів української народної пісенності, який за характером образності, емоційною насиченістю, багатством символіки, поетичними особливостями близький до переважної більшості ліричних пісень. Завдяки відтворенню козацького побуту, військового оточення козака як основної дійової особи козацьких пісень, героїчні мотиви наближають їх до жанру історичної пісенності [3, 68]. О. Гончаренко у студії “Козацький фольклор в оцінці Тараса Шевченка” обґрунтовує поетичні твори козащини, акцентуючи увагу на драматизмі та мелодійності семантики. Саме ці принципи стали

основним визначальним фактором змісту і форми козацьких пісенних творів [2, 58]. С. Лісецький у публікації “Українське музичне відродження: композиторська творчість, виконавство, музична освіта” зазначає, що музично-поетичні твори, які сформувалися у XV–XVI ст., є художньо-довершеними, національно-своєрідними, українськими. Мистецька цінність їх і в тому, що вони дожили до наших днів і не втратили привабливості й оригінальності [5, 304]. В. Кукса та Т. Коломієць у дослідженні “Вплив культури козацтва на формування самосвідомості українського народу” вказують, що доба козащини і козацьке середовище гідно доповнили і збагатили надбання української культури великим циклом історико-побутових пісень та дум, у яких можна виділити низку жанрових груп: похідні пісні, історичні з оповіддю про персоналії, сімейно-побутові, ліричні, невольничі. Кобзарям відводили особливе місце. Вони виконували дві суспільні функції: перша – суто творча: складання дум і пісень, друга – пропагандистська. Кобзарі піднімали дух козаків, кликали їх до перемоги у боротьбі з ворогами свого народу. Зрячі кобзарі брали безпосередню участь у битвах [4, 15]. Отже, дослідження українського народно-пісенного матеріалу, який своїм корінням сягає давніх часів, необхідно продовжувати, застосовуючи сучасні наукові методології в галузі музикології, філології та культурології.

Мета дослідження полягає у виявленні давніх музичних структур, що окреслені в працях Платона й Аристотеля і відображаються в українських козацьких піснях.

Виклад основного матеріалу. Козацькі пісні є давніми музичними творами, які виникли у XV–XVI ст. з появою козацтва. В їх основі лежать реальні події та явища, такі як боротьба з турецькою навалою; невільництво; поразки та перемоги козаків. Вони передовсім змальовують образ козака, відтворюють його внутрішній світ, вказуючи на думки і почуття героя як вільної людини. У кожній окремій козацькій пісні оспівані різноманітні обставини козацького життя, що, зі свого боку, передають почуття волі. Якщо дивитися з точки зору етимології, то з тюркської “козак” означає “вільна людина” [1, 64].

Давні тексти козацьких пісень мають багато спільного з думами, баладами й історичними піснями. Цей найдавніший прошарок побутової лірики досить значимий, а тексти, що збереглися до нашого часу, певним чином зазнали впливу подальших історичних епох. Вагома частина пісень козацької тематики зберегла свої древні риси та водночас є наділеною більш модерним характером, що передається музичною мовою [8, 305].

Козацькі пісні, що збереглися до нашого часу, вважаються найціннішими перлинами ліричної мови та поезики, що, зі свого боку, стали основою до аналогічних за тематикою та поезикою жовнірських, рекрутських, військових пісень [10, 223].

Розглянемо музичну мову козацьких народних пісень крізь призму теоретичних принципів, що окреслені в працях Платона й Аристотеля, а також зацентруємо увагу на поезиці козацьких пісень.

У козацькій народній пісні “А ще сонце не заходило” [12, 160] на початку першого куплету зустрічаємо лідійський етичний лад на слова “не заходило” (g-fis-e-d), який за Платоном і Аристотелем, виражає оплакувальний характер, притаманний козацьким пісням. Цей короткий мотив дає початок катарсичному прояву на слова “а зробилась темнота” (g-a-e-d-a), переходячи знову у лідійський етичний лад на слова “зробилась темнота” (g-fis-e-d), підкреслюючи при цьому два вирази, що поєднуються словесно в музичному етосі та катарсисі. Завершується перший куплет “а нещаслива та дівчина, котра любить козака” лідійським етичним ладом (g-fis-e-d), отже, можемо спостерігати триразове використання лідійського етичного ладу, який переходить у катарсичну розв’язку на слова “а зробилась темнота”. У другому куплеті: лідійський етичний лад “заходило”, “любить козака”, “зостаюся я сама”. Наявний катарсичний ефект на слова “а зробилась темнота”. В третьому куплеті лідійський етичний лад “не заходило”, “зостаюся я сама” “ні дівчина ні вдова”. В четвертому куплеті лідійський етичний лад “не заходило”, “ні дівчина ні вдова”, “рекруточка молода”.

Мінорний лад козацької пісні “Пушу коня, ой, на яр, на долину” [12, 138] відображає весь спектр страждань молодого козака, який прощається з коханою дівчиною, ідучи на війну. Мотив першої фрази “пушу коня” вказує на лідійський етичний лад (es-d-c-b), що переходить у катарсичну розв’язку “на долину” (es-f-g-f-g), друге речення першого куплету виражається дорійським етичним ладом “сам ляжу” (g-f-es-d), який за Платоном і Аристотелем підкреслює мужній характер твору і трансформується у катарсичну кульмінацію “на часину” (g-as-b-as-g-c). У цій пісні бачимо хвилеподібну мелодію, яка акцентує етичні лади з точки зору не тільки музики, а й слова, що виражає оплакувальні та мужні відтінки емоцій і переходить у катарсичний ефект. У другому куплеті фігурує лідійський етичний лад на слова “не спав козак” (es-d-c-b); катарсичний прояв “не годину” (es-f-g-f-g); дорійський етичний лад “де взялася” (g-f-es-d) і катарсична розв’язка “дівчина” (g-as-b-as-g-c). У

третьому куплеті наявний лідійський лад “де взялася” (es-d-c-b); катарсичний елемент “дівчина” (es-f-g-f-g); дорійський етичний лад “та зірвала” (g-f-es-d); катарсичний елемент “травиченьку” (g-as-b-as-g-c). У четвертому куплеті бачимо лідійський лад “та зірвала” (es-d-c-b); катарсичний елемент “травиченьку” (es-f-g-f-g), дорійський етичний лад “та вмочила” (g-f-es-d); катарсичний прояв страждання “у криниченьку” (g-as-b-as-g-c). У п’ятому куплеті лідійський етичний лад проявляється на слова “наїхали” (es-d-c-b) та переходить у катарсичну розв’язку “татари” (es-f-g-f-g); дорійський етичний лад виражається у словах “та хочуть” (g-f-es-d), що переходить у катарсичний елемент “зарубати” (g-as-b-as-g-c).

Козацька пісня “Ой, гай мати, ой, гай мати” [12, 140] виражає оплакувальний і водночас мужній характер, з точки зору етосу та ладів, що показані семантично та музично. Висхідний стрибок м.6 (g-es) готує низхідний тетраорд (es-d-c-h) “Ой, гай мати, ой” та переходить у другу фразу м.6 (g-es) із спадним лідійським етичним ладом (es-d-c-b) “гай мати”, що трансформується у катарсичну кульмінацію (h-g-es-d-c) “зелененький”. Заключне речення першого куплету обрамлене дорійським етичним ладом (c-b-as-g) “ой поїхав з України козак молоденький”, яке повторюється чотири рази, але з різним ритмічним малюнком. У наступних куплетах цієї пісні чітко проявляються оплакувальні моменти, розпіваючи окремі склади, що відповідають лідійському етичному ладом на слова “ой прощайте”; “слізюньками вмився”; “щоб не журилася”. Катарсичне проявлення відбувається шляхом кульмінаційного ефекту на слова: “низько вклонився”; “аби помирився”; “що пилом припала”. Дорійський етичний лад мужності проявляється у словах: “поїхав з України”; “як виїхав на битий шлях”; “розважайте рідну неньку”. Цікавим фактом є те, що лідійський етичний лад розпіває кожний окремих склад слова, зумовлюючи цим перехід у катарсичну розв’язку, яка у цьому творі припадає на кульмінацію, що проявляється емоційним напруженням та одночасно підсилює семантичний прояв.

Висхідним стрибком кварта розпочинається початкова фраза козацької пісні “Ой у лузі, та й ще при березі” [12, 146], що своїм розвитком підкреслює мелодичний мінор VI та VII підвищеними ступенями, які висхідним рухом проявляються у катарсичній розв’язці, а низхідним, скасовуючи ці підвищення, переходять у лідійський етичний лад f-e-d-c. Кожний наступний приспів містить у собі дорійський етичний лад e-d-c-h, але змінюючи при цьому

текст і завершується відтінком лідійського етичного ладу f-e-d. Елементи катарсису проявляють себе в музично-семантичному викладі у кожному наступному куплеті: “червона калина”; “в зеленій діброві”; “ні щастя”, “ні долі”; “цих брів не давати”; “завтра мороз буде”. Мужній дорійський етичний лад e-d-c-h фігурує у словах “тому козакові”; “моя рідна мати”; “молодий козаць”; “ще й не убоюся” та підкреслює характер семантичного виразу.

Мелодика козацької пісні “Ой пушу я кониченька” [12, 143] розвивається у межах терції та кварта. Форшлагги на високих нотах другої октави, додають мелодії оплакувального забарвлення. Якщо брати до уваги низхідний мелодичний рух з початковим форшлагом, то ця мелодична прикраса готує тетрахорд низхідного фрігійського етичного ладу f-es-d-c, що повторюється двічі та оспівує між тетрахордами основний звук d. Можна зауважити лідійський етичний лад es-d-c-b “пушу я кони-”, що плавно переходить у дорійський етичний лад c-b-as-g “ченька в саду”. Дорійський етичний лад c-b-as-g, що за Платоном і Аристотелем відображає мужність, проявляє себе семантичним виразом “сам піду к отцю на порадоньку” у першому куплеті; “сам піду к неньці на раду” у другому куплеті; “сам піду к милой на раду” у третьому куплеті; “щоб ти до того війська не зостався” у четвертому куплеті. Катарсистична кульмінація c-g-h-c виражається у фразях: “отець мій”; “ненька моя”; “мила моя”; “військо йде”. Завершується козацька пісня дорійським етичним ладом c-b-as-g. Отже, у вище-проаналізованих козацьких піснях можемо зауважити катарсистичні прояви, на які особливу увагу звертали античні філософи. Зокрема, Аристотель підкреслює, що першим чинником, який спрацьовує, є збудження душі після трагічної події, а сама трагедія – засобом для створення певного типу потрясіння. Душа людини, яка переживає тугу і боротьбу, зображена тут, і вона приходить у несамовитий рух. Цей рух досягає скам’янілої “емоційної матерії”, вигнаної вглиб душі [13, 24]. Крім того, глядач, який слухає чи дивиться твір, що виконують, чи сам виконавець, що виконує цей твір, ототожнює себе з боротьбою і стражданнями трагічних персонажів і переживає їх разом з ними. Він відходить від власного психічного стану і споглядає чужі страждання, які дуже нагадують його власні. В результаті він отримує можливість перетворити власні муки на об’єкт для споглядання і споглядати їх [13, 25]. Значення жалю у трагічному звільненні пов’язане з психічним станом, а жалість до себе допомагає у здійсненні трагічного вивільнення.

Таким чином, можемо говорити про двоспрямований жаль: на себе і на трагічну особистість. Жалість до себе проявляється таким засобом, завдяки якому “емоційна матерія” стає рухомою і тане. Жалість до трагічного героя, з іншого боку, є чимось більшим: вона виступає формою, в якій відбувається видалення шкідливих елементів. Крім того, через участь у нещастях і стражданнях персонажів ми переживаємо болі, подібні до наших власних, а отже, виганяємо старі болі, які застрягли в нас, і приписуємо їх трагічним героям, у горі яких беремо участь. При цьому до нашої свідомості не доходить, що страждання, які ми у такий спосіб переживаємо в собі, лише проєктуються нами на чужі постаті. Рух ззовні приходить до “емоційної матерії”, яка затверділа всередині нас та відчуваємо як вона підноситься на поверхню і виходить з нашої системи [13, 27]. Так відбувається вивільнення страждань, що проявляється катарсисом і яскраво показано у козацьких народних піснях.

Висновки. У статті показано, що у давніх козацьких народних піснях, простежуються окремі структурні особливості, які пов’язані з певною ладовою системою, яку використовували античні музичні теоретики. Також виявлено наявність у цих творах етичних ладів, які вказують на характер, та катарсистичні прояви у вигляді кульмінацій та інших розв’язок, яким особливої ваги надавали Платон і Аристотель. У козацькій народній пісні “А ще сонце не заходило” можемо спостерігати триразове використання лідійського етичного ладу, який продовжує свій розвиток катарсистичним проявом на слова “а зробилась темнота”, підкреслюючи при цьому два вирази, що поєднуються словесно в музичному етосі та катарсисі. В козацькій пісні “Пушу коня, ой, на яр, на долину” зустрічаємо переплетення лідійського з дорійським етичним ладом, що вказує на мужній характер та відповідає семантиці твору і трансформується у катарсистичну кульмінацію. Козацька пісня “Ой, гай мати, ой, гай мати” виражає оплакувальний і водночас мужній характер, з точки зору етосу та ладів, що показані семантично та музично. Розспівний лідійський етичний лад переходить у катарсистичну розв’язку, яка у цьому творі припадає на кульмінацію та одночасно підсилює семантику. Козацька пісня “Ой у лузі, та й ще при березі”, у кожному наступному приспіві містить у собі дорійський етичний лад, але змінює при цьому текст і завершується відтінком лідійського етичного ладу. Елементи катарсису проявляють себе в музично-семантичному викладі у кожному наступному куплеті. На основі дослідження музично-словесного тексту

давніх козацьких народних пісень зроблено висновок, що метод аналізу музичних форм є перспективним підходом до досягнення важливих структурних особливостей архаїчних лірико-побутових творів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балущок В. Парубочі ініціації в українському традиційному селі. *Родовід: наук. записки до історії культури*. 1994. № 7. С. 29–73.

2. Гончаренко О. Козацький фольклор в оцінці Тараса Шевченка. *Вісник Запорізького національного університету*. 2014. № 2. С. 57–65.

3. Єфремова Л. Вояцькі пісні: каталогізація, динаміка жанроутворення, російські та польські впливи. *Матеріали до української етнології*: зб. наук. праць. Київ: ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України. 2008. Вип. 7 (10). С. 67–79.

4. Куksа В., Коломієць Т. Вплив культури козацтва на формування самосвідомості українського народу. *Сторінки історії*: збірник наукових праць. 2010. Вип. 30. С. 13–26.

5. Лісецький С. Українське музичне відродження: композиторська творчість, виконавство, музична освіта. *Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики XXI століття*. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. 16–17 жовтня 2014 р., м. Київ. С. 303–314.

6. Мельник Н. Народні пісні військової тематики крізь призму категорії трагічного та героїчного. *Літератури світу: поетика, ментальність і духовність*. 2017. № 8. С. 172–187. DOI: https://doi.org/10.31812/world_lit.v8i0.1149

7. Микитів Г. Художньо-образна парадигма символів в українських козацьких піснях. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. 2008. № 2. С. 146–153.

8. Пастушенко А., Пономаренко М. Народна пісенна творчість в Україні. *Навчальний посібник для студентів гуманітарних спеціальностей вищих та середніх навчальних закладів*. Тернопіль: Богдан. 2012. 304 с.

9. Поцелуйко А. Цикл пасхальних піснеспівів Літургії Йоана Златоустого з Перемишльського рукопису середини XVII століття в контексті античних вчень про етос і катарсис. *Fine Art and Culture Studies*. 2023. № 2. С. 45–50.

10. Присяжнюк Ю. Козацькі пісні, думи та тексти тематики в музичних творах 50–80 рр. XX ст. *Scientific Collection "InterConf"*. 2024. № 187. С. 221–229. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/5338>

11. Рудакова Н. Топос козака в українському героїчному епосі. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2014. Вип. 47 (2). С. 264–270.

12. Українські народні пісні. *Пісенник / упорядник М. Гордійчук*. Видавництво: Муз. Україна. 1979. Вип. 3. 270 с.

13. Spiegel N. The Nature of Katharsis according to Aristotle. A Reconsideration. *Revue belge de Philologie et d'Histoire Année*. 1965. № 43 (1). pp. 22–39.

14. Ford A. Catharsis: The Power of Music in Aristotle's Politics. *Music and the Muses: The Culture of*

Mousike in the Classical Athenian City. 2004. pp. 309–336. DOI: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199242399.003.0012>

15. Young J.O. Assessing the Ethos Theory of Music. *Disputatio*. 2021. Vol. 13. № 62. pp. 283–297. DOI: [10.2478/disp-2021-0015](https://doi.org/10.2478/disp-2021-0015)

REFERENCES

1. Balushok, V. (1994). Parubochi initsiatsiyi v ukrayinskomu tradytsiynomu seli [Boyish initiations in a traditional Ukrainian village]. *Pedigree: Science. notes on the history of culture*. No. 7. pp. 29–73. [in Ukrainian].

2. Honcharenko, O. (2014). Kozatskyi folklor v otsintsi Tarasa Shevchenka [Cossack folklore in the assessment of Taras Shevchenko]. *Bulletin of Zaporizhzhya National University*. No. 2. pp. 57–65. [in Ukrainian].

3. Yefremova, L. (2008). Voyatski pisni: katalohizatsiya, dynamika zhanroutvorennya, rosiyski ta polski vplyvy [Military songs: cataloging, dynamics of genre creation, Russian and Polish influences]. *Materials for Ukrainian Ethnology: Collection. of science works*. Kyiv, Vol. 7 (10). pp. 67–79. [in Ukrainian].

4. Kuksa, V. & Kolomyets, T. (2010). Vplyv kultury kozatstva na formuvannya samosvidomosti ukrayinskoho narodu [The influence of Cossack culture on the formation of self-awareness of the Ukrainian people]. *Pages of history: a collection of scientific works*. Vol. 30. pp. 13–26. [in Ukrainian].

5. Lisetskyi, S. (2014). Ukrayinske muzychne vidrodzhennya: kompozytorska tvorchist, vykonavstvo, muzychna osvita [Ukrainian musical revival: composer's creativity, performance, musical education]. *Professional art education and artistic culture: challenges of the 21st century. Proceedings of the International Scientific and Practical Conference*. pp. 303–314. [in Ukrainian].

6. Melnyk, N. (2017). Narodni pisni viyskovoyi tematyky kriz pryзму katehoriyi trahichnoho ta heroyichnoho [Folk songs of military themes through the prism of the tragic and heroic category]. *World literatures: poetics, mentality and spirituality*. Vol. 8. pp. 172–187. [in Ukrainian].

7. Mykytiv, H. Khudozhno-образna paradyhma symboliv v ukrayinskykh kozatskykh pisnyakh [Artistic paradigm of symbols in Ukrainian Cossack songs]. *Bulletin of Zaporizhzhya National University. Philological Sciences*. No. 2. pp. 146–153. [in Ukrainian].

8. Pastushenko, A. & Ponomarenko, M. (2012). Narodna pisenna tvorchist v Ukraini [Folk song creativity in Ukraine]. *Study guide for students of humanitarian specialties of higher and secondary mass institutions*. Ternopil, 304 p. [in Ukrainian].

9. Potseluyko, A. (2023). Tsykl paskhalnykh pisnеспiviv Liturhiyi Yoana Zlatoustoho z Peremyslskoho rukopysu sereyny XVII stolittya v konteksti antychnykh vchen protos i katarsys [The cycle of Easter hymns of the Liturgy of John Chrysostom from the mid-17th century Przemysl manuscript in the context of ancient teachings on ethos and catharsis]. *Fine Art and Culture Studies*. No. 2. pp. 45–50. [in Ukrainian].

10. Prisyazhnyuk, Yu. (2024). Kozatski pisni, dumy ta teksty tematyky v muzychnykh tvorakh 50–80 rr. XX st. [Cossack songs, thoughts and texts of the subject in musical works of the 50s–80s of the 20th century].

ГОТОВНІСТЬ ДО ПРОЄКТНО-КОНСТРУКТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПРОФЕСІЙНА НЕОБХІДНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

Scientific Collection "InterConf". Vol. 187. pp. 221–229. Available at: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/5338> [in Ukrainian].

11. Rudakova, N. (2014). *Topos kozaka v ukrayinskomu heroyichnomu eposi* [Topos of the Cossack in the Ukrainian heroic epic]. *Linguistic and conceptual pictures of the world*. Vol. 47 (2). pp. 264–270. [in Ukrainian].

12. *Ukrayinski narodni pisni* [Ukrainian folk songs]. *Songbook*. Edited by M. Gordiyshuk, Vol. 3. 1979. 270 p. [in Ukrainian].

13. Spiegel, N. (1965). The Nature of Katharsis according to Aristotle. A Reconsideration. *Revue belge de*

Philologie et d'Histoire Année. No. 43 (1). pp. 22–39. [in English].

14. Ford, A. (2004). Catharsis: The Power of Music in Aristotle's Politics. *Music and the Muses: The Culture of Mousike in the Classical Athenian City*. pp. 309–336. DOI: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199242399.003.0012> [in English].

15. Young, J.O. (2021). Assessing the Ethos Theory of Music. *Disputatio*. Vol. 13. No. 62. pp. 283–297. DOI: [10.2478/disp-2021-0015](https://doi.org/10.2478/disp-2021-0015) [in English].

Стаття надійшла до редакції 05.03.2024

УДК 378.091.12.011.3-051:62

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.301894>

Василь Звоздяк, аспірант кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ГОТОВНІСТЬ ДО ПРОЄКТНО-КОНСТРУКТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПРОФЕСІЙНА НЕОБХІДНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті охарактеризовано сутність та обґрунтовано необхідність формування готовності вчителя технологій до проєктно-конструкторської діяльності як важливої складової професійного становлення сучасного фахівця. Готовність до проєктно-конструкторської діяльності характеризується наявністю у вчителя необхідного потенціалу, що дає змогу самостійно розв'язувати професійно-орієнтовані завдання, пов'язані з проєктуванням об'єктів праці на уроках технологій. Структурними компонентами готовності вчителя технологій до проєктно-конструкторської діяльності виступають мотиваційний, орієнтувальний, операційний, вольовий та оцінювальний.

Ключові слова: вчитель технологій; готовність; проєктно-конструкторська діяльність; професійна підготовка.

Літ. 10.

Vasyl Zvozdjak, Postgraduate Student of the Technological and Vocational Education Department of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

READINESS FOR PROJECT-CONSTRUCTION ACTIVITIES AS A PROFESSIONAL NECESSITY OF FUTURE TEACHER OF TECHNOLOGIES

The article examines the meaning of the concept of "readiness" as a social phenomenon, characterizes the essence of readiness for professional activity from the standpoint of psychological and didactic approaches. It is established that the content of professional readiness is determined by the type and nature of the specialist's activity.

It has been proven that the readiness for project-construction activities of future technology teachers is an important and integral component of the professional training of students in pedagogical higher education institutions. The essence of readiness for project-construction activities of future technology teachers is characterized, which implies that the teacher has the necessary potential to independently solve professionally oriented tasks related to the project of work objects in technology classes.

The readiness of a technology teacher for project-construction activity is characterized by the integrity and interrelationship of the following structural components: motivational (responsibility for the successful solution of professionally oriented project tasks, a sense of duty), orienting (a set of ideas about the specifics and conditions of the course of project-construction activities and professional requirements for a specialist), operational (mastering the methods and techniques of the technical project in the professional field, as well as the necessary knowledge, abilities and skills to solve project-construction tasks), volitional (self-control, self-discipline, the ability to manage one's own actions), evaluative (self-assessment of one's own level of professional training and the quality of the obtained results of project-construction activities).

Keywords: technology teacher; readiness; design and construction activity; professional training.

Постановка наукової проблеми та її значення. Стратегічні напрями оновлення загальнонаукової, загальнотехнічної та спеціальної підготовки майбутніх учителів технологій у зв'язку зі значними змінами

у структурі професійно-педагогічної діяльності сучасного педагога, зумовлюють актуальність дослідження процесу формування готовності студентів до проєктно-конструкторської діяльності у процесі навчання у ЗВО. Ці зміни визна-